

Hecskó (Joó) Izabella (Csóka):

Magyar nyelv oktatása a világ végén

„Múlt nélkül a jelen silány, a jövő pedig kilátástalan.”

Prof. Dr. Egyházaskéri Böngyik Árpád

Hecskó Izabella vagyok, 1972. január 1- én születtem Zentán, szüleim első gyermekeként.

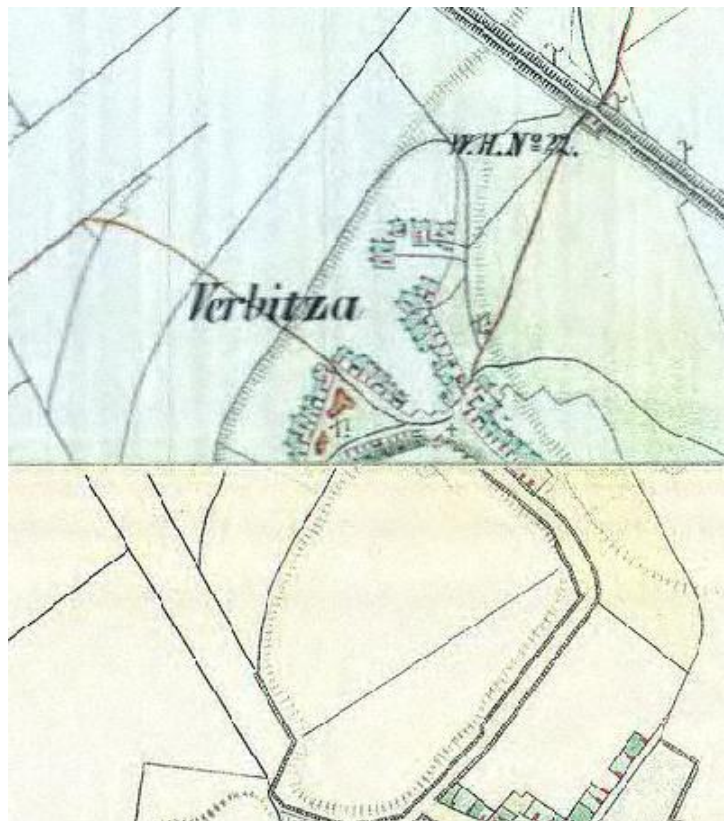
Az általános iskolát Csókán fejeztem be. Tanulmányaimat a szabadkai „November 18.” Építőipari Szakközépiskola magasépítő szakán műszaki rajzolóként folytattam. Különbözeti vizsgák után a Pedagógiai Akadémián tanítói diplomát szereztem. Az időközben egyetemi szintre emelt tanítóképzőt munka mellett végeztem el 2002-ben. Férjezett vagyok, gyermekem Ákos 15 éves.

A XXI. század elidegenedő világában az emberek a múltjukkal, az őseikkel szeretnének szorosabb kapcsolatba kerülni. Ez a törekvés önbecsülést, a család fontosságát, a szülőföldhöz tartozás érzését erősíti.

Kutatásom során Zorán: „Nem kell, hogy elrejtse a múltat, ahogy volt, úgy volt” hangjai vezéreltek. Munkám célja az volt, hogy összegyűjtsem a több évszázados múlttal rendelkező Egyházaskér múltját és az ott zajló oktatásra vonatkozó emlékeket, ugyanis ebben a faluban 1998 óta dolgozom, mint osztálytanító tanár.

EGYHÁZASKÉR MÚLTJA, FÖLDRAJZI HELYZETE ÉS JELENE

Egyházaskér

A falu neve

A Magyar Országos Levéltár mohácsi vész előtti gyűjteményében az 1247. évből származó latin nyelvű oklevelek "Eghazasker, Egyhazasker" névváltozatban emlegetik. A csanádi és az aradi káptalan 1247. 2. 9. keltezésű oklevelében e templomos helység Egyházas-Kér néven szerepel. Ebből arra lehet következtetni, hogy két tagból képezhették a falu nevét. Nevének első tagja "Egyházas" ez azt jelenti, hogy a névadáskor már volt temploma. A második tagja pedig a "Kér", amit azért kapott, mert a Kér törzsbeliék ősi települése itt helyezkedett el.

1888-ban a helységmagyarosító törekvések során kapta az Egyházaskér nevet.

A trianoni döntés után, 1920. június 4-től Egyházaskér Jugoszlávia fennhatósága alá került. Akkor a falu nevét Vrbicára változtatták, ami magyarul füzecskét jelent. Valószínűleg azért kapta ezt a nevet, mert a települést övező mélyebb fekvésű területek vízelvezető csatornáinak partján vesszőkosár készítéséhez alkalmas fűzfát termeltek az őslakók.

A lakosság nagy része ma is Verbicának nevezi a helységet a nehezen ejthető mássalhangzó torlódás miatt.

A település földrajzi helyzete és természeti adottságai

Bánát északi részén, 3 km-re a szerb–román államhatártól, a Tisza–Maros–Aranka folyók alkotta háromszög déli részén található. Északon Oroszlámos, délen Nagyikinda, keleten Valkány, nyugaton pedig Csóka határolja. A jelenlegi területi felosztás szerint Csóka községhez tartozik, amelytől 18 km távolságra fekszik. Aszfalt és betonút köti össze a község többi helységével és a szomszédos településekkel.

A falu határában folyik az Aranka (Haranga) folyó, amely összegyűjti a határt behálózó csatornarendszer vizét.

A folyócska két partját, a hortobágyihoz hasonló, kilenclyukú híd kapcsolja össze.

Éghajlata teljesen alföldi jellegű: túlnyomóan szeles és száraz.

Talaja kötött, szurkos réti nehéz, fekete föld. Megmunkálása nagy gyakorlatot és hozzáértést igényel és csak megfelelő körülmények között lehetséges.

Mezőgazdasági növények termesztésére alkalmas. Szorgos munkával, főleg kézi erővel az itt élők, napjainkban is, kiváló fokhagymát termelnek. Állítólag, őseink hozták Makóról és honosították meg, termesztését ebben a térségben.

A falu kialakulása

Egyházaskér őstörténete Moor Elemér szerint a IX. századig vezethető vissza. Ugyanis a 895 utáni években a Kárpát-medencébe érkező hét honfoglaló törzs (Nyék, Megyer, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi) közül a Kér törzs a Kőrös folyót körülvevő területen helyezkedett el. Majd amikor István király megszilárdította az államhatalmat, a még pogány törzseket még azzal is gyengítette, hogy egy részüket a királyi birtokokra telepítette, messze az eredeti szálláshelyüktől. Ekkor leginkább a Kér és a Keszi törzs szóródott szét. Így került a Kér törzsbeliek egy része arra a tájra, ahol a mai Egyházaskér (Vrbica) van.

A Kér törzsbeliek ittlétét az is bizonyítja, hogy a régészeti ásatások alkalmával griffmadaras díszítésű leleteket (csatokat, szíjvégeket) találtak a kutatók a falu határában, melyeket a szegedi múzeumnak adtak át megőrzésre.

Ez a terület a nemzetségi szerződés alapján a XIII. századtól a Kér törzsből származó Csanád nemzetség ősi birtokai közé tartozott. E vagyonos nemzetség a Szűz Mária tiszteletére templomot is építtetett a birtok központjában lévő udvarház közelében. Ezt vették körül a jobbagyházak, s ez alkotta a középkori falut, melyet a templomáról kezdetben Egyházasnak is neveztek.

A falut és környékét 1247-ben Kelemenös bán fia Pongrácz ispán birtokolta, majd 1280-ban Pongrácz ispánfia, Tamás tulajdonába került.

Az 1241- 1242. évi tatárjárás után a Duna- Tisza közén elpusztított falvak területére IV. Béla király a török nyelvű, ázsiai eredetű kunokat telepítette be azzal a feltétellel, hogy vállalják a kereszténységet és a helyhez kötöttséget. A kunok azonban igen sokáig megtartották nomád pásztor életmódjukat, s a szálláshelyüket állandóan változtatták, azaz vándoroltak. Nehezen tudtak beilleszkedni a magyar földművelő társadalom szabta keretek közé. E miatt gyakran összeütközésbe kerültek a környék földesuraival. A rendszabályozás miatt fellázadtak, és kiraboltak, majd felgyújtogattak a térségben számos falut.

Ekkor esett áldozatul a barbár pusztításnak Egyházaskér is. Ugyanis a lázadó kunok 1280-ban és 1282-ben Tamás földesúr udvarházát és vele együtt az egész falut felégették. A lakosság és a földesúr elmenekült, a megfélemlíthetetlen rombolás miatt a település teljesen elnéptelenedett, s hosszabb ideig lakatlan pusztasággá változott.

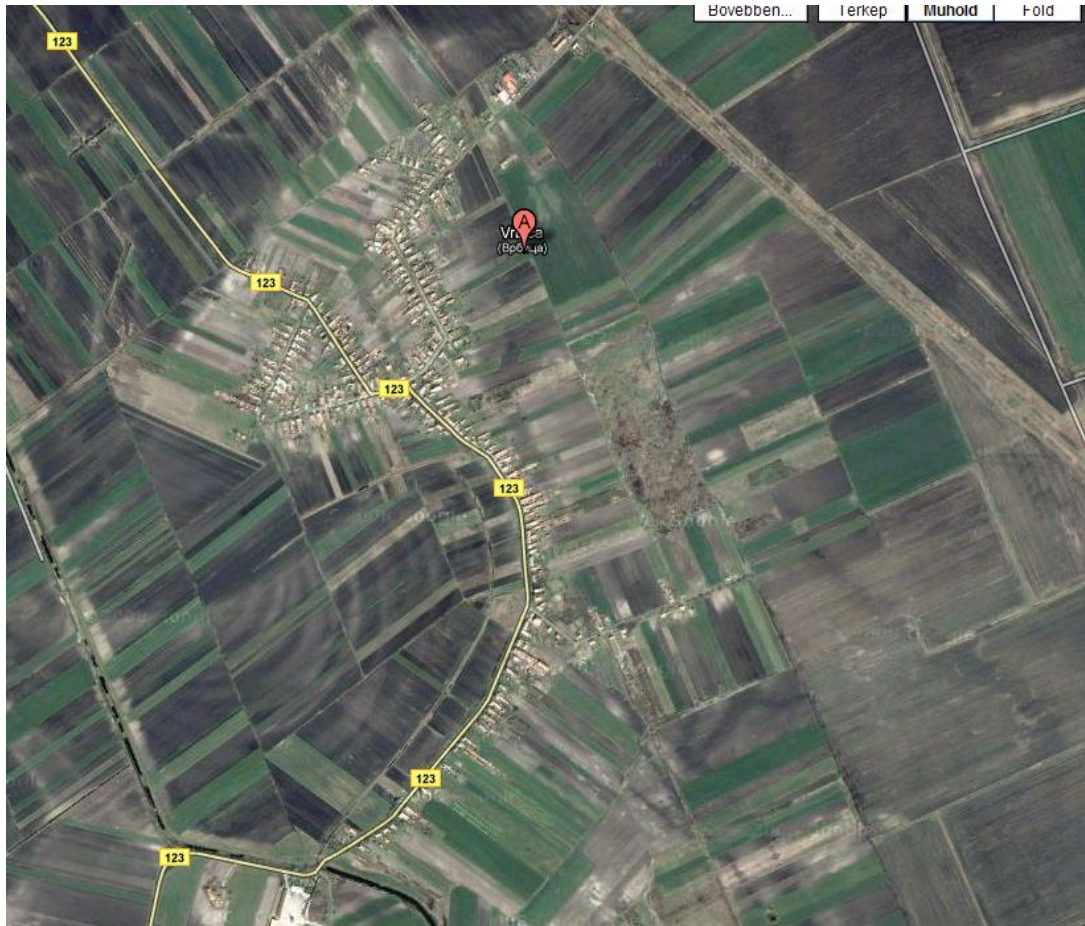
A Csanád nemzetség ősi birtokait 1337-ben újra felosztották. Akkor kapta a királytól a nemzetségből származó Telegdy család a lerombolt Egyházaskér déli részét, a Makófalviak pedig az északi részét. Ez volt a falu első újratelepítése.

A falu több évszázados békés fejlődését egy újabb csapás zavarta meg, mivel a török világ beköszöntekor 1526 után a törökök hatalmába került, és pusztulásnak indult. A két földesúr a jobbágyaival együtt menekülésre kényszerült.

A török hódoltság után a lepusztult település visszakerült az osztrák császári kincstár tulajdonába. Nem sokkal később Bécsben úgy döntöttek, hogy a kincstári javakat értékesítik. 1782-ben egy árverésen a Marczibányi Lőrinc (Trencsén vármegyéből származó földbirtokos) vette meg Egyházaskért a hozzá tartozó uradalommal együtt. Az új földesúr 1785 és 1789 között a munkaerő biztosítása végett családokat telepített Egyházaskérre. Ezzel a második újratelepítéssel megkezdődött a falu egy újabb korszaka. A török hódoltság idején elpusztított templom helyén kegyeletből egy imaházat épített az új birtokos. Körülötte pedig az idetelepített családok építették fel házaikat. Ezzel ismét elindult a falu fejlődése.

Az újjáépítéskor a következő falurészek alakultak ki: Kereksor, Alvég, Kisgyöp, Illancs és Makai sor. A Marczibányi család 1848-ig volt Egyházaskér földesura. Ugyanis a szabadságharc után a telkes jobbágyság fölszabadult, és az 1848. évi IX. törvénycikkely értelmében a birtokát 1880-ban örök áron megválthatta a kincstártól úgy, hogy a váltságösszeg kiegyenlítésére 20 és fél év kötelezettséget vállalt.

A XIX. század végéig a kedvező földvásárlási feltételeknek köszönhetően évről évre gyarapodott a falu lakossága. A lakosság számbeli növekedésén kívül a haladás másik jele, hogy a század első felében megépítették az új templomot, a postát, a községházát és az iskolát.

Oktatás

A feudalizmus gazdasági rendjében nem volt társadalmi érdek az, hogy a jobbágy írni-olvasni-számolni tudjon, s hogy más tárgyakra oktassák. Egyéni érdeke sem követte meg ezt: előnye nem származott belőle, munkáját e nélkül is el tudta végezni.

A feudális gazdálkodás szerkezete sem tette lehetővé a tömeges oktatást: a jobbágy terhei ugyanis egész életére szóltak, s egész családjára kiterjedtek. A földművelési és más munkákban a gyermekek is részt vettek szüleikkel együtt. Ez volt az oka annak, hogy a gyerekek közül kevesen járhattak iskolába, csak azok, akinek segítségét otthon nélkülözni tudták.

A XIX. század elejétől kezdve fokozatosan megerősödött, egy olyan jobb módú, földtulajdonnal rendelkező jobbágyréteg, amely egyre jobban bekapcsolódott az árutermelésbe és kereskedelmi forgalomba. Ők éltek a Ratio Educationis (1777-ben Mária Terézia által kiadott tanügyi rendelete: az oktatás az állam feladata.)

nyújtotta lehetőségekkel: iskoláztatták gyermekeiket, mert egyéni gazdasági érdekük is így kívánta. A mezőgazdasági árutermelésbe ugyanis az elemi ismeretekkel már rendelkező parasztok eredményesebben tudtak bekapcsolódni.

A falusi kisiskolák életében jelentős szerepet játszottak az egyházak. Arra törekedtek, hogy minden faluban - a templom mellett - iskola is legyen. Kettős cél érdekében működtették ezeket a falusi kisiskolákat. Egyrészt a vallás elemeit és az alapvető erkölcsi ismereteket oktatták itt, másrészt pedig a falusi papság utánpótlásáról gondoskodtak így. Az iskolafenntartás továbbra is a hagyományos módon történt. A tanító fő járandósága a telekhasználat volt, ezt egészítették ki a lakosság különféle természetbeni juttatásai. Közvetlen felettese a falu lelkésze volt. A tanító gyakran kántori teendőket is ellátott, sőt jegyzőséget is vállalt. Tanítónak és segédtanítónak csak azt nevezhették ki, aki elvégezte a tanítóképzőt. A tanítók 30 év szolgálat után nyugdíjra jogosultak.

A falu iskolája és óvodája

A népoktatás a faluban a XIX. század végére a XX. század elejére tehető. Az első hiteles írásbeli emlék egy 1914-ből származó anyakönyv.

Az oktató - nevelő munka a kornak megfelelő színvonalú volt az elemi iskolában. A falu első oktatója Id. Farkas Péter kántor-tanító úr volt. Minden diákját írástudóvá formálta, és olyan szellemi alapot adott nekik, hogy több tehetséges diákja ezzel a kiemelkedő tudással tovább tanulhatott.

Osztálykép 1910-ből Id. Farkas Péter kántortanító úrral.

1916/1917-es tanév egyhavi késéssel kezdődött felsőbb hatósági rendelkezés folytán. Tudniillik ebben a háborús évben is szükség volt a gyermekekre a mezei munkák végzésében, mivel a férfiak java a harctéren küzdött.

A Közoktatásügyi Minisztérium 1920. április 26-án kelt rendeletének értelmében az iskolákat 1919. december 1-től nyilvános népiskolákká nyilvánították és az eddigi elemi iskolák államiakká lettek, és lehetőség szerint biztosították az anyanyelvű oktatást. A népiskolák műveltségi anyaga igen szegényes volt. Alsó négy osztálya mindenki számára megadta a szükséges alapismereteket.

Az 1920-as évek iskolájáról Borbély Lajos +(82éves) visszaemlékezéseiből kapunk képet: „1919. táján az iskola épülete a mostani községháza épületében volt. Négy osztály tanult együtt. Reggel az iskolába érkezéskor, az iskola falán függő feszület előtt Miatyánkot kellett imádkozni minden gyereknek. Az iskolában tanultunk számtant, nyelvtant, szerbnyelvet és hittant. Számtanból az egyszeregy fejből ismételtük mindaddig, míg meg nem tanultuk, mint a verset. Ha rosszak voltunk, pálcával verést kaptunk. Általában „farost” kaptunk,

de előfordult a paksi és a körmös is, olykor – olykor meg egy – egy pofon is elcsattant.”

Csoportkép Kelemen tanító úrral a régi községházánál.

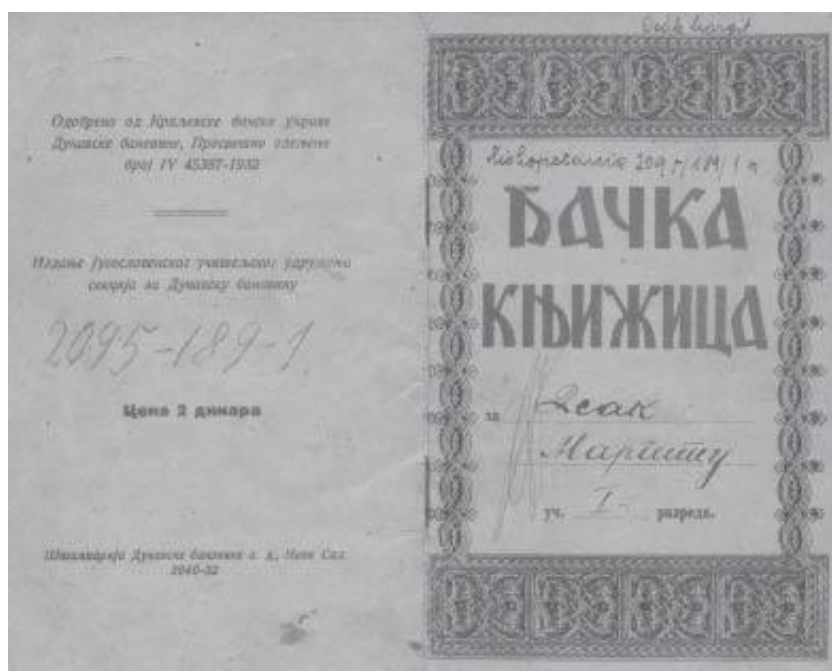
Az 1930: VII. Törvénycikkely értelmében:

- A népiskola 1. osztályába beírandó minden tanuló, aki szeptember hó 1-ig 6. évét betölti.
- Az osztott iskolákban minden osztályt külön tanító oktat. Ahol a fiú- és leánytanulók nem különíthetők el, ott a felső tagozatot – ha erre megfelelő számú férfi tanító rendelkezésre áll – férfi tanítónak kell vezetnie. Az osztott iskolákban, ahol külön fiú- és leányosztályok vannak a felső tagozatban – ha erre megfelelő számú, illetve női tanító rendelkezésre áll – a fiúkat férfi tanító, a leányokat pedig tanítónő oktatja.
- Minden osztályban tanítani kell a magyar olvasást és írást mindaddig, amíg a tanulók kellő mértékben el nem sajátítják. Ennek elérése után – a magyar nyelvű tárgyak mellett – nagy gondot kell fordítani hazánk

földrajzának, nemzeti történetünknek, valamint az állampolgársági jogoknak és kötelességeknek a megtanítására. Ebben az átmeneti időszakban a többi tantárgyak esetében is fő feladatnak kell tekinteni a magyar nyelvi készségek fejlesztését, és tervszerűen ki kell használni az énekben, a rajzban, a kézimunkában, a testnevelésben és a népi gyermekjátékokban rejlő nemzetnevelő erőt.

Ezekben az években egy átlagos iskola bútorzata a következőkből állt: tanítói asztal, tanítói szék (fából), tintatartó, megfelelő létszámú (egy osztályban átlag 60) fapad, térkép, fafogas és feszület. Persze a városi iskolák sem dicsekedhettek sokkal többel.

A diákok tanszerei a könyv, a palatábla, a palavessző és a szivacs volt. A tanulók munkájának eredményeiről az értesítők árulkodtak.

Deák Margit I.o. tanuló értesítője az 1932/33. iskola évről (borítólap).

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ДУНАВСКА БАНОВИНА

Народна основна школа *Ш. Табо*

Шк. год. *1932/33*

Име *Деак Маргарита Јовановић*, *I* раз.

Датум рођења	<i>1-12-1925-</i>
Место рођења	<i>Врхуња</i>
Отец и матица	<i>Јовановић Јовановић</i>
Бора и одређење	<i>Писмо бора у војску</i>
Свој	<i>Јовановић</i>
Име родитеља	<i>Деак Јован</i>
Датум	<i>1932/33</i>

Печат школе: *Државна школа у Врхуњи*

Напомена	I.	II.
Број у пор.	<i>5</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор. Сав. пор.	<i>4</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.		
Број у пор.		
Број у пор.		
Број у пор.	<i>5</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.		
Број у пор.	<i>5</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.	<i>4</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.	<i>5</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.	<i>4</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.	<i>5</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.		
Број у пор.	<i>51</i>	<i>Врхуња 51</i>
Број у пор.		<i>Врхуња у савезу са пор.</i>
Број у пор.		
Број у пор.		

Деак Маргит I.o. танло ertesitoe az 1932/33. iskola evro (bello oldalak).

1936-ban a falu jegyzot kapott es emiatt az iskolat athelyeztek a kosszaghaza epuletebol a mai Tito Marsall utcaban levő Szabó – fele házba.

A második világháború csak 1941 áprilisában érte el az akkori Jugoszláviát. A magyar hadsereg bevonult es visszaállították a régi közigazgatási rendet. A követő néhány hónap elég volt arra, hogy a magyar hatóság átszervezze az egész elemi es középiskolai hálózatot. A népiskolákat, ahol csak mód volt rá, nyolcosztályossá bővítették.

Mivel az országnak ezen a területén nem folytak harcok, a tanévet majdnem végigjárták a diákok.

Osztálykép 1942-ből, Ifj. Farkas Péter tanítóval a Szabó - féle ház előtt.

Az 1943/44. tanévet 1944. április elsején évvzáro vizsga nélkül zárták. Ekkor már igen gyorsan közeledett a front. Gyakorlatilag ezek a háborús iskolaévek mind egy kicsit csonkák voltak. Mindemellett a tanítók igyekeztek, ha rövidítve is, de teljes egészében elsajátíttatni az előírt tananyagot.

Az 1944/45. tanév az addigi gyakorlat alapján kezdődött.

1944. október 8-án bevonultak a Vörös Hadsereg és a partizánok, ezzel a falu és a népnevelés is újabb változáshoz érkezett.

Osztálykép 1953-ból Ifj. Farkas Péter és lánya, Konecsni Ilona tanítónővel.

A mai iskola épületét 1952-ben építették, s a Fejős Klára Elemi Iskola nevet vette fel. Ebben az iskolában elsőtől hatodik osztályig tanulhattak a gyerekek.

Tanítási órán 1959-ben, Fehér Jenő tanítóval.

A hatvanas évek közepéig az általános iskola VII. és VIII. osztályát folytatni akaró gyerekek a kikindai Fejős Klára Általános Iskolába járhattak. Minden nap télen-nyáron reggel fél négykor keltek, hogy elérjék a reggeli vonatot, amely délután három óra körül érkezett vissza Verbicára.

Ballagás 1960-ban.

Valamennyivel könnyebbé vált az utazó diákok helyzete a hatvanas évek második felében, amikor elkészült a Feketető – Egyházaskéri kövesút és megindul a forgalom a község székhelye, Csóka felé. Ettől az időszaktól kezdve az általános iskola felsőbb osztályait a verbicai gyerekek Csókán fejezték be.

Az iskola és az óvoda közös épülete.

Az iskola a csókai Jovan Popović Általános Iskola kihelyezett tagozata. 2006 – ig az oktatás összevont tagozatokban zajlott: I. – III. és II. – IV. osztályban két tanítónővel.

Sajnos a faluban egyre kevesebb fiatal maradt a nehéz megélhetés miatt, ami a tanulók létszámára is kihatással volt.

2006 szeptemberében három tagozat nyílt: 3 elsős tanuló és 8 tanuló a III. és IV. összevont osztályban. Három tagozaton tanultak a tanulók a következő tanévben is.(I., II.,IV. osztály) . A negyedikesek elbúcsúztatása után a helyzet rosszabbra fordult. Már csak két tagozat maradt (II. és III.) egy oktatóval, ugyanis első osztályba nem iratkozott egyetlen első sem.

2009 szeptemberétől újra három iskoláskorú csoport járt iskolába, de mivel a tanulók létszáma kevés volt ahhoz, hogy osztott legyen az oktatás, így jelenleg is az angol , a szerb és a hitoktatón kívül egy oktató foglalkozik az összevont osztályba járó nebulókkal.

2010. júniusában a három összevont tagozat.

A falu óvodája

A gazdasági-társadalmi fejlődés nyomán nálunk is jelentkezett az óvodák létesítésének igénye. Megnövekedett azoknak a családoknak a száma, ahol az apa és az anya egyaránt munkát vállalt. Kisgyermekük gondozása, nevelése megoldatlan problémaként nehezedett rájuk.

Első óvodáinkban - az őrzésen, gondozáson kívül - sokféle hasznos ismeretre is megtanították a gyerekeket. Akárcsak az iskolában, itt is folyt már a betűismeret, az olvasás tanítása, ami vallástani ismeretek elsajátításával párosult. Többnyire olyan dalocskákat, versikéket tanítottak az óvonők, amelyek lehetőséget adtak valamilyen erkölcsi tanulság megfogalmazására, viselkedési szabály megállapítására. Egy óvó és egy "segédnő" foglalkozott itt a 40-60 főnyi gyermekcsoporttal.

Az óvodai munka az 1950- es évek első felében indult meg a jelenlegi iskola épületében, melyet később, helységhiány miatt a Kereksoron levő, Pető-féle házba helyezték át.

Az óvodások és Berecki Rozália óvonő valamint segédje Sera Borbála társaságában 1960-ban.

Az iskoláskor előtti gyermekek részlege a csókai Radost Gyermekintézményhez tartozott. Az óvodai munka az iskola épületében zajlott.

Napjainkban sajnos már helyben nem működik óvoda. Feketetóra utazott az egyetlen egy iskola előkészítő, kisgyerek, pedig nem is olyan régen még népes kis csapat járt az óvodába.

2005.október.

Mivel a falu az egyházzól kapta nevét, úgy érzem arról is illik egy pár szóban megemlékezni.

A katolikus templomot 1939. augusztus 20-án szentelték fel. Felépítésében nagy segítséget nyújtott Lederer György és családja. A templom titulusa Keresztelő Szent János születése. Templombúcsút augusztus utolsó vasárnapján tartanak. Az Egyházi Hatóság 1988-ban az egyházaskéri leányegyházat önálló lelkeszségé alakította és első helyben lakó lelkésznek Ft. Bogdán Józsefet nevezte ki.

Az utóbbi években a szentmiséket is már egyre kevesebben látogatják. Vasárnaponként, Molnár Rózsa hitoktató tart, igeliturgiát, áldoztatással.

Manapság a falunak nincs még 130 háztartása és 250 lakosa sem. A rohanó világ, a pénz utáni hajsza a falu fiataljait elcsábította a több lehetőséget nyújtó környezetbe. Az itt maradt emberek megöregedtek. Sajnos a falu lassan és csendesen elhal.

Megmaradásunknak titka Reményik Sándor versének részletében rejlik:

Kicsi fehér templomotokba

Most minden erők tömörülnek.

Kicsi fehér templom-padokba

A holtak is mellétek ülnek.

A nagyapáink, nagyanyáink,

Szemükbe biztatás vagy vád:

Ne hagyjátok a templomot,

A templomot s az iskolát!

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Bálint Sándor: A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. I. rész. Szeged, 1891.

Bálint Sándor: A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. I. rész. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. 1974/75 2. , Szeged, 1976

Borowszky Samu: Torontál vármegye. Magyarország monográfiája. Budapest, 1911.

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest, 1966.

Kálmán Béla: A nevek világa. Debrecen 1989.

Moor Elemér: A honfoglaló magyarság megtelepülése és a székelyek eredete. A honfoglalás kori törzsnévből alakult helységnevek. Szeged 1944.

Magyar Országos Levéltár: Mohácsi vész előtti gyűjtemény.

Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Corvina. 1974

Internet forrás:

A Vajdaság települései és címerei.

Iskola és művelődés.

Az iskoláztatás története.

ADATKÖZLŐK:

FEHÉR (HÉZSŐ) MÁRIA

SÁRI TIBOR

TÚRI LÁSZLÓ